

**BỘ GIÁO DỤC VÀ ĐÀO TẠO
TRƯỜNG ĐẠI HỌC THƯƠNG MẠI**

TRẦN NGUYỄN BÍCH HIỀN

**KẾ TOÁN HOẠT ĐỘNG CHO THUÊ TÀI CHÍNH
TRONG CÁC CÔNG TY CHO THUÊ TÀI CHÍNH
Ở VIỆT NAM**

LUẬN ÁN TIẾN SĨ KINH TẾ

Hà Nội - 2017

**BỘ GIÁO DỤC VÀ ĐÀO TẠO
TRƯỜNG ĐẠI HỌC THƯƠNG MẠI**

TRẦN NGUYỄN BÍCH HIỀN

**KẾ TOÁN HOẠT ĐỘNG CHO THUÊ TÀI CHÍNH
TRONG CÁC CÔNG TY CHO THUÊ TÀI CHÍNH
Ở VIỆT NAM**

**Chuyên ngành : Kế toán
Mã số : 62.34.03.01**

LUẬN ÁN TIẾN SĨ KINH TẾ

NGƯỜI HƯỚNG DẪN KHOA HỌC:

- 1. PGS.TS. Đỗ Minh Thành**
- 2. GS.TS. Đặng Thị Loan**

Hà Nội - 2017

LỜI CAM ĐOAN

Tôi xin cam đoan đây là công trình nghiên cứu của riêng tôi. Các số liệu nêu trong Luận án là trung thực. Những kết luận khoa học của Luận án chưa từng được ai công bố trong bất kỳ công trình nào khác.

Hà Nội, ngày tháng năm 2017

Tác giả

Trần Nguyễn Bích Hiền

LỜI CẢM ƠN

Trước tiên, tác giả xin trân trọng gửi lời cảm ơn tới Ban lãnh đạo Trường Đại học Thương Mại, Khoa Sau Đại học Trường Đại học Thương Mại cùng các thầy cô giáo tham gia giảng dạy đã cung cấp những kiến thức cơ bản, sâu sắc và đã giúp đỡ tác giả trong quá trình học tập nghiên cứu, bảo vệ Luận án các cấp.

Đặc biệt, tác giả xin bày tỏ lòng biết ơn sâu sắc đến PGS. TS Đỗ Minh Thành và GS. TS Đặng Thị Loan – những thầy cô hướng dẫn khoa học đã tận tâm giúp đỡ và chỉ dẫn cho tác giả những kiến thức cũng như phương pháp luận trong suốt thời gian hướng dẫn nghiên cứu, hoàn thành Luận án.

Tác giả xin trân trọng cảm ơn sự hỗ trợ quý báu trong quá trình thu thập tài liệu, thu thập Bảng câu hỏi phỏng vấn của các nhà quản lý và nhân viên các phòng ban chuyên môn tại các Công ty cho thuê tài chính trực thuộc Ngân hàng Thương mại Việt Nam.

Tác giả cũng chân thành cảm ơn những đồng nghiệp trong và ngoài Khoa Kế toán Kiểm toán, bạn bè đã động viên, giúp đỡ, tạo điều kiện thuận lợi cho tác giả trong suốt quá trình học tập, nghiên cứu và hoàn thành Luận án này.

Cuối cùng, tác giả muốn bày tỏ lòng biết ơn sâu sắc tới bố mẹ, chồng và các con đã giúp đỡ, động viên tác giả trong suốt quá trình nghiên cứu.

Tác giả

Trần Nguyễn Bích Hiền

MỤC LỤC

Trang

Trang phụ bìa

LỜI CAM ĐOAN

LỜI CẢM ƠN

DANH MỤC CÁC CHỮ VIẾT TẮT

DANH MỤC CÁC BẢNG BIỂU

LỜI MỞ ĐẦU	1
CHƯƠNG 1 LÝ LUẬN CHUNG VỀ KẾ TOÁN HOẠT ĐỘNG CHO THUÊ TÀI CHÍNH TRONG CÁC CÔNG TY CHO THUÊ TÀI CHÍNH	19
1.1. Tổng quan về hoạt động cho thuê tài chính trong các công ty cho thuê tài chính	19
1.1.1. Khái niệm, bản chất và ý nghĩa của hoạt động cho thuê tài chính	19
1.1.2. Đặc trưng của hoạt động cho thuê tài chính trong các công ty cho thuê tài chính	26
1.1.3. Phân loại hoạt động cho thuê tài chính	30
1.1.4. Quy trình hoạt động cho thuê tài chính	35
1.1.5. Rủi ro trong cho thuê tài chính	39
1.2. Nội dung và yêu cầu quản lý hoạt động cho thuê tài chính trong các công ty cho thuê tài chính	41
1.2.1. Nội dung quản lý hoạt động cho thuê tài chính	41
1.2.2. Yêu cầu quản lý hoạt động cho thuê tài chính	53
1.3. Kế toán hoạt động cho thuê tài chính trong các công ty cho thuê tài chính	54
1.3.1. Kế toán giai đoạn khởi đầu cho thuê tài chính	54
1.3.2. Kế toán giai đoạn bắt đầu thời hạn Hợp đồng cho thuê tài chính	55
1.3.3. Kế toán giai đoạn thực hiện Hợp đồng cho thuê tài chính	58
1.3.4. Kế toán giai đoạn kết thúc hợp đồng cho thuê tài chính	63
1.3.5. Trình bày và công bố thông tin	65
1.4. Kế toán hoạt động cho thuê tài chính của một số nước trên thế giới và bài học kinh nghiệm cho Việt Nam	65
1.4.1. Kế toán hoạt động cho thuê tài chính của một số nước trên thế giới	65

1.4.2. Bài học kinh nghiệm cho Việt Nam	74
KẾT LUẬN CHƯƠNG 1	76
CHƯƠNG 2 THỰC TRẠNG KẾ TOÁN HOẠT ĐỘNG CHO THUÊ TÀI CHÍNH TRONG CÁC CÔNG TY CHO THUÊ TÀI CHÍNH Ở VIỆT NAM.....	77
2.1. Tổng quan về các công ty cho thuê tài chính ở Việt Nam	77
2.1.1. Quá trình hình thành và phát triển của các công ty cho thuê tài chính ở Việt Nam	77
2.1.2. Hoạt động cho thuê tài chính tại các công ty cho thuê tài chính ở Việt Nam	82
2.2. Kế toán hoạt động cho thuê tài chính tại Việt Nam theo quy định của Chuẩn mực và chế độ kế toán.....	87
2.2.1. Kế toán hoạt động cho thuê tài chính tại Việt Nam theo quy định của Chuẩn mực kế toán Việt Nam.....	87
2.2.2. Kế toán hoạt động cho thuê tài chính tại Việt Nam theo quy định của chế độ kế toán Việt Nam.....	88
2.3. Thực trạng kế toán hoạt động cho thuê tài chính trong các công ty cho thuê tài chính ở Việt Nam	97
2.3.1. Kế toán giai đoạn khởi đầu cho thuê tài chính	97
2.3.2. Kế toán giai đoạn bắt đầu thời hạn Hợp đồng cho thuê tài chính	100
2.3.3. Kế toán giai đoạn thực hiện Hợp đồng cho thuê tài chính	105
2.3.4. Kế toán giai đoạn kết thúc Hợp đồng cho thuê tài chính	111
2.3.5. Trình bày thông tin trên Báo cáo tài chính.....	113
2.4. Đánh giá thực trạng kế toán hoạt động cho thuê tài chính trong các công ty cho thuê tài chính ở Việt Nam.....	115
2.4.1. Ưu điểm.....	115
2.4.2. Những hạn chế và nguyên nhân dẫn đến hạn chế	116
KẾT LUẬN CHƯƠNG 2.....	122
CHƯƠNG 3 GIẢI PHÁP HOÀN THIỆN KẾ TOÁN HOẠT ĐỘNG CHO THUÊ TÀI CHÍNH TRONG CÁC CÔNG TY CHO THUÊ TÀI CHÍNH Ở VIỆT NAM.....	123
3.1. Định hướng phát triển và những yêu cầu cơ bản của việc hoàn thiện kế toán hoạt động cho thuê tài chính trong các công ty cho thuê tài chính ở Việt Nam	123

3.1.1. Định hướng phát triển của hoạt động cho thuê tài chính trong các công ty cho thuê tài chính Việt Nam trong xu thế hội nhập kinh tế thế giới giai đoạn từ nay đến 2020	123
3.1.2. Những yêu cầu cơ bản của việc hoàn thiện kế toán hoạt động cho thuê tài chính trong các công ty CTTC ở Việt Nam	125
3.2. Giải pháp hoàn thiện kế toán hoạt động cho thuê tài chính trong các công ty cho thuê tài chính ở Việt Nam.....	127
3.2.1. Giải pháp về phương pháp xác định giá trị cho thuê tài chính và tính và hạch toán lãi dự thu	127
3.2.2. Giải pháp về ghi nhận suy giảm giá trị tài sản cho thuê tài chính.....	128
3.2.3. Giải pháp về đo lường và ghi nhận các chỉ tiêu trong kế toán hoạt động cho thuê tài chính	129
3.2.4. Giải pháp về phương pháp kế toán hoạt động cho thuê tài chính tại các công ty cho thuê tài chính ở Việt Nam	130
3.3. Điều kiện thực hiện các giải pháp	147
3.3.1. Về phía Ngân hàng Nhà nước và các Bộ, ngành liên quan.....	147
3.3.2. Về phía các Ngân hàng Thương mại.....	148
KẾT LUẬN CHƯƠNG 3	149
KẾT LUẬN	150
DANH MỤC CÁC CÔNG TRÌNH CÔNG BỐ KẾT QUẢ NGHIÊN CỨU CỦA ĐỀ TÀI LUẬN ÁN.....	156
DANH MỤC TÀI LIỆU THAM KHẢO	157
PHỤ LỤC	

DANH MỤC CÁC CHỮ VIẾT TẮT

Chữ viết tắt	Viết đầy đủ
ALC	Công ty cho thuê tài chính Agribank
BCTC	Báo cáo tài chính
BCĐKT	Bảng cân đối kế toán
BIDV	Ngân hàng Đầu tư và Phát triển
CTTC	Cho thuê tài chính
CBKH	Cán bộ khách hàng
CB QLN	Cán bộ quản lý nợ
CNH-HĐH	Công nghiệp hóa – Hiện đại hóa
DATC	Công ty mua bán nợ và tài sản tồn đọng
DTTC	Doanh thu tài chính
GTCL	Giá trị còn lại
GTHL	Giá trị hợp lý
GTGT	Giá trị gia tăng
GTHT	Giá trị hiện tại
IAS	Chuẩn mực kế toán quốc tế
IASC	Ủy ban chuẩn mực kế toán quốc tế
KH	Khách hàng
MTV	Một thành viên
NHNN	Ngân hàng nhà nước
NHTM	Ngân hàng thương mại
TCTD	Tổ chức tín dụng
TNHH	Trách nhiệm hữu hạn
TS	Tài sản
TSCĐ	Tài sản cố định
TSLĐ	Tài sản lưu động
VAMC	Công ty Quản lý tài sản của các tổ chức tín dụng Việt Nam
VAS	Chuẩn mực kế toán Việt Nam

DANH MỤC CÁC BẢNG BIỂU

TT	Tên bảng	Trang
	Bảng 1.1. Bảng phân biệt hoạt động CTTC và cho thuê hoạt động.....	28
	Bảng 1.2. Bảng phân biệt hoạt động CTTC và tín dụng ngân hàng.	29
	Bảng 1.3. Bảng phân biệt hoạt động CTTC với bán hàng trả góp.	29
	Bảng 1.7. Bảng so sánh IAS 17 và UK GAAP	74

LỜI MỞ ĐẦU

1. Tính cấp thiết của đề tài nghiên cứu

Hoạt động cho thuê tài chính là hình thức tài trợ vốn trung, dài hạn có tính an toàn cao, tiện lợi và hiệu quả đối với các bên tham gia và đối với toàn xã hội. Từ khi ra đời, CTTC luôn được đánh giá là một hình thức tài trợ tín dụng mới so với phương thức cho vay truyền thống của các Ngân hàng thương mại. Với ưu thế nổi bật như chủ động lựa chọn, hạn chế rủi ro, tiết kiệm chi phí, thủ tục tương đối đơn giản, không phải thế chấp, hiện đại hóa sản xuất..., CTTC ngày nay đang là một loại hình kinh doanh dịch vụ được ưa chuộng trên toàn thế giới, đặc biệt là ở các quốc gia đang phát triển hoặc có nền kinh tế chuyển đổi.

Ở Việt Nam, sau gần 30 năm thực hiện việc chuyển đổi từ nền kinh tế kế hoạch hóa tập trung bao cấp sang kinh tế thị trường định hướng XHCN, nền kinh tế nước ta đã đạt được những thành tựu quan trọng, đến nay đã bước sang giai đoạn phát triển mới, nhanh hơn, mạnh hơn. Trong bối cảnh hội nhập để nâng cao chất lượng sản phẩm cũng như tăng năng suất lao động, giảm chi phí, tăng sức cạnh tranh trên thị trường, thực tế cho thấy việc đổi mới công nghệ, máy móc thiết bị ở các doanh nghiệp sản xuất là một đòi hỏi bức thiết. Tuy nhiên, vấn đề đặt ra là các doanh nghiệp Việt Nam hiện nay, đặc biệt các doanh nghiệp vừa và nhỏ đang gặp rất nhiều khó khăn về tài chính, và có thể nói khó khăn lớn nhất chính là thiếu vốn. Hiện nay lượng vốn dài hạn đầu tư cho các dự án ở các doanh nghiệp Việt Nam là hết sức khiêm tốn. Kênh tài trợ quen thuộc vẫn là đi vay ở các ngân hàng thương mại. Tuy nhiên đối với các doanh nghiệp vừa và nhỏ, các doanh nghiệp mới ra đời không có đủ tài sản đảm bảo cũng như uy tín thì việc tiếp cận nguồn vốn vay ngân hàng quả là khó khăn. Trong những trường hợp như vậy, thuê tài chính là một giải pháp tối ưu. Như vậy, có thể khẳng định, thị trường CTTC ra đời như một tất yếu khách quan tạo nên một kênh dẫn vốn mới cho nền kinh tế, đánh dấu một bước phát triển và hoàn thiện của thị trường tài chính Việt Nam.

So với hầu hết các nước Châu Á, ngành công nghiệp cho thuê thâm nhập vào Việt Nam có phần muộn hơn. Năm 1994, công ty thuê mua đầu tiên mới ra đời,